

بررسی میزان آشنایی و کاربرد معیارهای کیفیت اطلاعات وب: نمونه مورد مطالعه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز

زهیر حیاتی^۱

دانشیار،

گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی، دانشگاه شیراز

لیلا دهقان*

دانشجوی کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی،

دانشگاه شیراز

دریافت: ۱۳۸۹/۰۵/۰۴ | پذیرش: ۱۳۹۰/۰۵/۲۹

فصلنامه علمی پژوهشی
پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران
شاپا (چاپی) ۸۲۲۳-۲۲۵۱
شاپا (الکترونیکی) ۸۲۳۱-۲۲۵۱
نمایه در SCOPUS، LISA و ISC
http://jipm.irandoc.ac.ir
دوره ۲۷ | شماره ۴ | صص ۱۰۱۱-۱۰۳۱
تابستان ۱۳۹۱
نوع مقاله: پژوهشی

چکیده: وب یکی از منابع انتشار اطلاعات الکترونیکی است که به سرعت در حال گسترش و رشد است. به علت طبیعت آزاد و منحصر به فرد وب در انتشار اطلاعاتی که هیچ استاندارد یا نظارتی بر آن صورت نمی‌گیرد، تعیین کیفیت اطلاعاتی که از وب دریافت می‌شود از اهمیت بسیاری برخوردار است. بدین منظور در این پژوهش، ابتدا ۱۴ بعد کیفیت اطلاعات وب که در بیشتر پژوهش‌ها به طور معمول وجود دارند، در نظر گرفته شده‌اند. سپس، از طریق یک پرسشنامه که حاوی ۵۵ سؤال بود میزان توجه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز به این ۱۴ معیار به طور غیرمستقیم سنجیده شده است. حجم نمونه انتخاب شده ۳۸۴ نفر است و از روش‌های آماری تحلیل واریانس طرح تکراری و آزمون شفه برای بررسی سؤالات پژوهش استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که در میزان توجه به چهار معیار باورپذیری، دامنه، امنیت، و قابلیت فهم در بین دانشجویان رشته‌های مختلف تفاوت معنی‌دار وجود دارد. در میزان توجه به چهار معیار اعتبار، روزآمدی، کامل بودن، و باورپذیری در بین دانشجویان سطوح مختلف تحصیلی تفاوت معنی‌دار وجود دارد. همچنین، در میزان توجه دانشجویان زن و مرد به هفت معیار دسترس‌پذیری، عینیت، کامل بودن، باورپذیری، دامنه، امنیت، و قابلیت فهم تفاوت معنی‌دار وجود دارد. اما، به طور کلی تفاوت معنی‌داری از نظر میزان توجه به همه ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وب در بین رشته‌های مختلف، سطوح تحصیلی کارشناسی ارشد، و دکتری، و جنسیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز مشاهده نشد.

کلیدواژه‌ها: کیفیت اطلاعات، کیفیت اطلاعات وب، معیارهای کیفیت اطلاعات وب، اعتبار اطلاعات وب، تعیین کیفیت اطلاعات وب

1. zhayati@rose.shirazu.ac.ir
*dehghan.leila@gmail.com

۱. مقدمه

قرن بیستم شاهد پیشرفتی عظیم و بی نظیر در فناوری اطلاعات و ارتباطات بود، به طوری که در اواخر دهه ۶۰ شبکه اینترنت ابتدا برای اهداف نظامی و آموزشی و پس از آن جهت تسهیل در پژوهش به وجود آمد. سپس، با ظهور وب جهانی در دهه ۱۹۹۰ امکان تبادل و انتشار داده و اطلاعات به صورت الکترونیکی فراهم شد.

ویژگی‌های خاص و منحصر به فرد وب در انتشار اطلاعات از قبیل روزآمدسازی سریع اطلاعات منتشر شده، امکان ارائه اطلاعات به شکل چند رسانه‌ای، و امکان جستجوی سریع و آسان اطلاعات ارائه شده باعث شده است تا حجم عظیمی از اطلاعات از این طریق منتشر شود که این امر افزایش روزافزون استفاده کنندگان از وب را در پی داشته است. از آنجا که هیچ استاندارد یا مقرراتی برای انتشار مطالب در شبکه وب وجود ندارد، نویسندگان مطالب خود را به سادگی و بدون هیچ محدودیتی در وب منتشر می‌کنند. بنابراین، صفحات خانگی وب طیف گسترده‌ای از مطالب معتبر و با کیفیت تا مطالب نامعتبر و بدون کیفیت را دربرمی‌گیرند. در نتیجه، استفاده و استناد به مطالب بازیابی شده بدون ارزیابی آنها، خطر گمراه شدن پژوهشگر و جستجوگران را در پی خواهد داشت (عصاره ۱۳۸۱). به گفته الکساندر و تات همگرایی^۱ اطلاعات معتبر و غیرمعتبر در وب ممکن است برای افرادی که تلاش می‌کنند از اطلاعات با کیفیت و معتبر استفاده کنند، مشکل آفرین باشد، به طوری که چگونگی ارزیابی اطلاعات در این شبکه و تمایز بین منابع معتبر و غیرمعتبر و بررسی کیفیت اطلاعات به یکی از بحث‌برانگیزترین موضوعات در رابطه با این شبکه تبدیل شده است (Alexander and Tate 1999).

یکی از مشکلاتی که در تعریف کیفیت اطلاعات وجود دارد این است که پژوهشگران به طور معمول از واژه کیفیت اطلاعات در زمینه‌های مختلف استفاده می‌کنند، بدون اینکه تعریف روشنی از آن ارائه یا حدود و حوزه آن را مشخص کنند. این امر باعث ابهام در تفسیرهایی می‌شود که از مفهوم کیفیت اطلاعات صورت می‌گیرد. اما، تا اندازه‌ای یک اجماع عمومی نسبت به تعریف کیفیت اطلاعات در بین پژوهشگران حاصل شده است. ونگ و استرانگ واژه "کیفیت داده" را (که بیشتر به طور مترادف با "کیفیت اطلاعات" استفاده می‌شود) به عنوان داده‌ای توصیف می‌کنند که "مناسب برای استفاده"^۲ (همچنین مناسب برای هدف)^۳ است (Wange and Strong 1996)، این تعریف بر آن دلالت دارد که کیفیت اطلاعات امری نسبی است. بدین گونه که اطلاعاتی که برای یک نوع استفاده مفید است، ممکن است

1. convergence

2. fit-for-use

3. fit-for-purpose

ویژگی‌های کافی برای یک نوع استفاده دیگر را نداشته باشد (Tayi and Ballou 1998). معیار مناسب بودن برای استفاده، به دلایل چندی به وسیله پژوهشگران پذیرفته شده است. نخست، این معیار زمانی وارد آثار مربوط به کیفیت اطلاعات شد و در تعریف آن مورد استفاده قرار گرفت که هنوز مفهوم کیفیت اطلاعات مبهم و نسبی باقی مانده بود. دوم اینکه این معیار به کیفیت اطلاعات یک بافتار و زمینه می‌دهد (Strong, Lee, and Wang 1997). این معیار بیان می‌کند که کیفیت اطلاعات نمی‌تواند بیرون از علتی که برای آن موجود است، تعریف و ارزیابی شود. بافتار اطلاعاتی استفاده‌کننده که در این پژوهش بیان شده است، بافتار بازیابی اطلاعات در محیط وب جهانی است. به گفته نایت در این بافتار، جستجوگر در جستجو و بازیابی اطلاعات مورد نظرش به خود متکی است و براساس نقطه نظر و تجربیات خود اطلاعات بازیابی شده را ارزیابی می‌کند. در نتیجه، کیفیت اطلاعات به مقدار بسیار زیادی متکی به درک و فهم جستجوگر اطلاعات است (Knight 2007).

۲. بیان مسأله

مطالعات نشان می‌دهد که با افزایش منابع اطلاعاتی پیوسته، استفاده دانشجویان از وب به عنوان یک منبع اطلاعاتی به میزان زیادی افزایش یافته است (Metzger, Flanagin, and Zwarun 2003)، این در حالی است که محیط وب به گونه‌ای است که افراد می‌توانند آزادانه و بدون هیچ نظارتی به انتشار مطالب خود بپردازند. در نتیجه، هیچ‌گونه نظارت کیفی بر روی مطالب منتشر شده در وب وجود ندارد. بنابراین، طبیعی است که همه روزه با طیف وسیعی از مطالب وب با کیفیت‌های متفاوت در کنار یکدیگر روبرو شویم (عصاره ۱۳۸۱). حجم عظیم اطلاعات وب باعث شده است تا جستجوگران با چالش عظیمی که همان ارزیابی این منابع و اطمینان از کیفیت اطلاعات دریافتی است، روبرو شوند. در چنین محیطی، این خود جستجوگر است که باید به ارزیابی اطلاعاتی که بازیابی کرده است، بپردازد و از اعتبار و کیفیت اطلاعات دریافتی اطمینان حاصل کند. در نتیجه، کیفیت اطلاعات براساس نظر استفاده‌کننده اطلاعات تعریف می‌شود. تعیین میزان کیفیت اطلاعات در چنین محیطی برپایه تعدادی از معیارهای کیفیت اطلاعات مانند اعتبار، صحت، باورپذیری، روزآمدی و غیره انجام می‌گیرد. بنابراین، میزان توجه استفاده‌کنندگان به کیفیت اطلاعات می‌تواند براساس میزان توجه آنها به هر یک از معیارهای کیفیت اطلاعات وب سنجیده شود. در نتیجه، هر چه فرد به هنگام جستجو به معیارهای کیفیت اطلاعات وب بیشتر توجه کند و آنها را برای انتخاب اطلاعات مورد نیازش در نظر گیرد، میزان حساسیت وی را به کیفیت اطلاعاتی که از وب دریافت می‌کند، نشان می‌دهد.

۳. هدف

هدف اصلی این پژوهش، بررسی میزان آشنایی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز با معیارهای کیفیت اطلاعات وب و به کارگیری آنها در ارزیابی این گونه منابع است. سپس، به اهداف فرعی چون مقایسه میزان توجه به معیارهای کیفیت اطلاعات در نزد دانشجویان رشته‌ها و سطوح مختلف تحصیلی و همچنین، مقایسه میزان توجه به این معیارها براساس جنسیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز پرداخته می‌شود.

۴. اهمیت مسأله

آشنا بودن دانشجویان با معیارهای کیفیت اطلاعات در ارزیابی اطلاعاتی که از وبسایت‌ها به دست می‌آورند، امری ضروری است و عدم توجه آنان به اعتبار و کیفیت اطلاعاتی که از اینترنت دریافت می‌کنند در پاره‌ای از موارد می‌تواند کارهای آموزشی و پژوهشی آنها را با مشکلاتی روبرو کند. از آنجایی که دانشجویان تحصیلات تکمیلی به عنوان پژوهشگران و متخصصان آینده، جهت علم در هر کشور را متأثر می‌سازند، شیوه برخورد آنها با منابع وبی می‌تواند تا حدودی حساسیت جامعه پژوهشی کشور را به اعتبار این گونه منابع نشان دهد. بنابراین، بررسی این گروه از دانشجویان از اهمیت بسیاری برخوردار است.

۵. پیشینه پژوهش

در ایران، بیشتر پژوهش‌ها درباره اطلاعات وب مربوط به تعیین معیارهایی برای ارزیابی منابع اینترنتی می‌شود؛ معیارهایی از قبیل روزآمد بودن، جامعیت، دامنه، محتوی، صحت، اعتبار نویسنده، کیفیت، و کنترل مستندات (عصاره ۱۳۸۱؛ عبدالهی ۱۳۸۳؛ رضایی ۱۳۸۵). در خارج از ایران برعکس آنچه که در داخل روی داده است، مطالعات بسیاری در زمینه کیفیت اطلاعات انجام گرفته است که از مهم‌ترین آنها که جزء نخستین آثار منتشره در این زمینه است، پژوهشی است که توسط ونگ و استرانگ در سال ۱۹۹۶ انجام گرفت. این اولین پژوهش تجربی و عملی بود که کیفیت داده (کیفیت اطلاعات) را به‌طور عمومی و از نظر مصرف‌کنندگان اطلاعات مورد بررسی قرار داد و منجر به تعیین دسته‌ای از معیارهای کیفیت اطلاعات شد (Wange and Strong 1996) و پژوهش‌های بعدی در این زمینه براساس یافته‌های ونگ و استرانگ انجام گرفته است.

پژوهش‌های انجام گرفته در زمینه کیفیت اطلاعات را می‌توان به چهار دسته تقسیم‌بندی کرد. گروه اول، پژوهش‌هایی که فقط دسته‌ای از معیارهای کیفیت اطلاعات را در رابطه با

محیط وب فهرست می کنند (Alexandr and Tate 1999; Tambros, Ruthvent, and Jose 2003; Harris 1997; Beck 1997). گروه دوم، پژوهش‌هایی که الگوهای کیفیت اطلاعات را پیشنهاد می کنند. این الگوها ممکن است الگوهایی عمومی یا خاص یک زمینه یا موضوع باشند. الگوها و چارچوب‌های عمومی کیفیت اطلاعات، به فهم فرایند کیفیت اطلاعات در تمام بافتارها و به وسیله انواع استفاده کنندگان، تولید کنندگان، و متولیان اطلاعات کمک می کند (Wang and Strong 1996; Lee, Theng, and Goh 2003; Naumann and Rolker 2000; Liu and Chi 2002). برخلاف الگوهای عمومی، چارچوب‌ها و الگوهای کیفیت اطلاعات خاص یک موضوع، معیارهای کیفیت اطلاعات و روش اندازه‌گیری آنها را در یک زمینه خاص بررسی می کنند، مانند بازیابی اطلاعات (knight 2007)، کاربردهای اینترنت (Leung 2001)، وبسایت‌های شخصی (Eppler ad Muenzenmayer 2002) یا وبسایت‌های موضوعی مانند باستان‌شناسی (Stvilia and et 2003)، و کیفیت اطلاعات موجود در مقالات ویکی‌پدیا (Stvilia and et al. 2005). دسته سوم، پژوهش‌هایی هستند که تعدادی از معیارهای کیفیت اطلاعات را در نظر می گیرند و تلاش می کنند تا روش‌هایی را برای اندازه‌گیری و سنجش این معیارها بیابند (Zhu and Gauch 2000; Burgess, Gary, and Fiddian 2004). دسته چهارم، پژوهش‌هایی هستند که چارچوب‌هایی را برای ارزیابی الگوهای مفهومی کیفیت اطلاعات پیشنهاد می دهند. هدف آنها بررسی این امر است که الگوهای معرفی شده در زمینه کیفیت اطلاعات به چه میزان معتبر و قابل کاربرد هستند (Lindland, Sindre, and Solvbery 1999).

۶. سؤالات پژوهش

- جهت بررسی مسأله پژوهش و دستیابی به اهداف آن، چهار سؤال زیر مطرح و به آنها پاسخ داده می شود:
- ۱) دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز به هر یک از معیارهای کیفیت اطلاعات وب به چه میزان توجه می کنند و با آنها آشنایی دارند؟
 - ۲) آیا تفاوت معنی‌داری بین میزان توجه به معیارهای چهارده‌گانه کیفیت اطلاعات وب در رشته‌های مختلف تحصیلی دانشگاه شیراز وجود دارد؟
 - ۳) آیا تفاوت معنی‌داری بین میزان توجه به معیارهای چهارده‌گانه کیفیت اطلاعات وب در سطوح تحصیلی کارشناسی ارشد و دکترای دانشگاه شیراز وجود دارد؟
 - ۴) آیا تفاوت معنی‌داری در میزان توجه به معیارهای چهارده‌گانه کیفیت اطلاعات وب بین دانشجویان زن و مرد دانشگاه شیراز وجود دارد؟

۷. روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش به کاررفته در پژوهش حاضر، روش متن‌پژوهی و توصیفی پیمایشی از طریق پرسشنامه است. ابتدا، با تجزیه و تحلیل پژوهش‌ها در زمینه الگوها و چارچوب‌های کیفیت اطلاعات آشکار شد که عناصر نهایی که پژوهشگران در تعیین کیفیت اطلاعات به کار برده‌اند شامل معرفی ابعادی برای کیفیت اطلاعات است. پژوهشگران از این طریق تعیین می‌کنند که اطلاعات باید چه ویژگی‌ها و خصوصیتی داشته باشد تا دارای کیفیت مطلوبی برای استفاده شود. در نتیجه، ۱۴ بعد معمول کیفیت اطلاعات که در بیشتر پژوهش‌های مربوط به کیفیت اطلاعات در دهه گذشته به آن پرداخته شده است، انتخاب شدند. سپس، براساس این معیارها پرسشنامه‌ای حاوی ۵۵ سؤال تنظیم گردید. این ۱۴ معیار عبارت‌اند از: کامل بودن^۱، امنیت^۲، ایجاز^۳، ارزش افزوده^۴، باورپذیری^۵، اعتبار، صحت، روزآمدی^۶، دامنه/عمق، ربط، دسترس‌پذیری^۷، یکدستی^۸، عینیت^۹، و قابلیت فهم. در جدول ۱ فهرستی از پژوهش‌های انجام‌شده در این زمینه و معیارهای مورد استفاده در این پژوهش‌ها آورده شده است.

جدول ۱. پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه کیفیت اطلاعات و معیارهای مورد استفاده در آنها

مؤلفان	معیارهای کیفیت اطلاعاتی که پژوهشگران در پژوهش‌های خود بررسی کرده‌اند.
(Song and Zahedi 2006)	کامل بودن، پوشش، دامنه/عمق، ربط، قابل کاربرد بودن، دسترس‌پذیری و موجود بودن، صحت، اعتبار، قابل فهم بودن، قابل استفاده بودن، ارزش افزوده، عینیت، امنیت
(Stvilia et al. 2005)	اعتبار/شهرت، کامل بودن، پیچیدگی (قابل فهم بودن)، اطلاع‌مندی، یکدستی، روزآمدی، امنیت، باورپذیری
(Sturge and Griffin 2003)	دامنه، هدف/مخاطب، محتوا، گرافیک و طراحی رسانه ^{۱۰} ، قابل کاربرد بودن
(Shankear and Watts 2003)	صحت، کامل بودن، به‌هنگام بودن ^{۱۱} ، باورپذیری، ربط
(Klein 2002)	صحت، کامل بودن، ربط، به‌هنگام بودن، حجم داده‌ها یا اطلاعات
(Eppler and Muenzenmayer 2002)	جامعیت ^{۱۲} ، صحت، واضح بودن، قابل کاربرد بودن، یکدستی، ایجاز، روزآمدی، مناسب بودن ^{۱۳} ، به‌هنگام بودن، قابل ردیابی ^{۱۴} ، دسترس‌پذیری، امنیت، قابلیت نگهداری

←

1. completeness	2. security	3. Conciseness
4. value - added	5. believability	6. Currency
7. accessibility	8. consistency	9. Objectivity
10. graphic & media design	11. timeliness	12. Comprehensive
13. convenient	14.traceable	

→

صحت، عینیت، قابلیت اعتماد، کامل بودن، اعتبار، یکدستی، کارایی ذخیره ^۱ ، کارایی بازیابی ^۲ ، ثبات معنایی ^۳ ، قابلیت تفسیر ^۴ ، دستکاری آسان ^۵ ، به هنگام بودن، امنیت، ربط، حجم داده های مناسب	(Liu and Chi 2002)
عاری از خطا بودن، ایجاز، کامل بودن، بازنمون یکدست ^۶ ، حجم مناسب، ربط، قابل فهم بودن، قابل تفسیر بود، عینیت	(Kahn et al. 2002)
صحت، موجود بودن، اعتبار، شهرت، همبستگی ^۷	(Zhu and Gauch 2000)
باورپذیری، بازنمون یکدست، قابل تفسیر بودن، ربط، شهرت، قابل فهم بودن، ارزش افزوده، کامل بودن، پشتیبانی مصرف کننده، استاد، عینیت، قیمت، اعتبار، امنیت، به هنگام بودن، صحت، حجم داده، موجود بودن، یکدستی، بازنمون، زمان پاسخگویی	(Naumann and Rolker 2000)
اعتبار، صحت، عینیت، روزآمدی، جهت گیری ^۸ (واضح بودن مخاطب هدف)، صحت، قابل کاربرد بودن، پیوندهای مرتبط، ارائه اطلاعات مربوط به مؤلف، سازماندهی، یکدستی، جذابیت، دسترس پذیری	(Alexander and Tate 1999)
اعتبار، صحت، منطقی بودن، پشتیبانی	(Harris 1997)
صحت، اعتبار، عینیت، روزآمدی، پوشش	(Beck 1997)

جامعه آماری و روش نمونه گیری: دانشجویان کارشناسی ارشد و دکنرای دانشگاه

شیراز به عنوان جامعه آماری پژوهش انتخاب شدند. برای تعیین نمونه از روش نمونه گیری طبقه ای تصادفی^۹ استفاده گردید. حجم نمونه از فرمول کوکران محاسبه شد که با در نظر گرفتن ضریب خطای ۵ درصد، ۳۸۴ نفر است.

تعیین روایی و پایایی: برای تعیین روایی پرسشنامه، از روش تحلیل گویه استفاده شد.

نتایج حاصل از تحلیل گویه ها در مورد ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وب نشان دهنده روایی بالای گویه های پرسشنامه است. جهت محاسبه پایایی بیرونی از روش بازآزمایی استفاده شد. معیارهای کیفیت اطلاعات از ضریب پایایی بین ۰/۴۷ تا ۰/۸۴ برخوردار هستند که همه معنی دار و نشان دهنده پایایی بیرونی پرسشنامه است. جهت محاسبه پایایی درونی معیارها از روش محاسبه آلفای کرونباخ استفاده گردید. ضریب آلفای کرونباخ معیارهای کیفیت اطلاعات بین ۰/۶۵ تا ۰/۶۷ است که نشان دهنده پایایی درونی پرسشنامه است. جهت بررسی سؤالات پژوهش از روش آماری تحلیل واریانس طرح تکراری و آزمون شفه استفاده گردید.

1. storage efficiency
4. interpretability
7. cohesiveness

2. retrieval efficiency
5. ease of manipulation
8. orientation

3. semantic stability
6. consistent representation
9. stratified random sampling

۸. بحث و تحلیل یافته‌ها

۸-۱. پرسش اول: دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز به هر یک از معیارهای کیفیت اطلاعات وب به چه میزان توجه می‌کنند و با آنها آشنایی دارند؟

جدول ۲. اولویت‌بندی ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وب براساس فراوانی و درصد میزان توجه دانشجویان تحصیلات تکمیلی

میزان توجه به معیارهای کیفیت براساس درصد و فراوانی پاسخگویان						معیارهای کیفیت اطلاعات وب	رتبه
زیاد		متوسط		کم			
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۸۵/۸	۲۹۵	۱۲/۵	۴۳	۱/۷	۶	ربط	۱
۷۹/۷	۲۵۳	۲۰/۳	۷۰	۶/۴	۲۲	ارزش افزوده	۲
۶۸/۴	۲۳۶	۲۶/۴	۹۱	۵/۲	۱۸	قابلیت فهم	۳
۵۲/۵	۱۸۱	۳۴/۷	۱۲۰	۱۲/۸	۴۴	عینیت	۴
۵۱/۹	۱۷۹	۳۵/۹	۱۲۴	۱۲/۲	۴۲	کامل بودن	۵
۵۱/۵	۱۷۷	۳۸	۱۳۱	۱۰/۵	۳۶	دامنه	۶
۵۰/۳	۱۷۴	۴۱/۹	۱۴۵	۷/۸	۲۷	باورپذیری	۷
۴۸/۱	۱۶۶	۳۵/۷	۱۲۳	۱۶/۲	۵۶	صحت	۸
۴۳/۲	۱۴۹	۳۶/۸	۱۲۷	۲۰	۶۹	ایجاز	۹
۳۹/۷	۱۳۷	۴۲/۹	۱۴۸	۱۷/۴	۶۰	روزآمدی	۱۰
۲۸/۴	۹۸	۵۵/۷	۱۹۲	۱۵/۹	۵۵	دسترس پذیری	۱۱
۲۴/۳	۸۳	۳۴/۱	۱۱۶	۴۱/۶	۱۴۲	امنیت	۱۲
۱۱/۳	۳۹	۴۰/۹	۱۴۱	۴۷/۸	۱۶۵	یکدستی	۱۳
۸/۷	۳۰	۴۵/۶	۱۵۸	۴۵/۷	۱۵۸	اعتبار	۱۴

میزان توجه به ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وب که شامل ربط، قابلیت فهم، ارزش افزوده، باورپذیری، دامنه، عینیت/مبتنی بر واقعیت بودن، کامل بودن، صحت، روزآمدی، دسترس پذیری، ایجاز، اعتبار، امنیت، و یکدستی می‌شود و همچنین، ترتیب اولویت‌بندی این معیارها براساس فراوانی و درصد افرادی که به میزان زیاد به هر یک از این معیارهای کیفیت اطلاعات وب توجه کرده‌اند، در جدول ۲ آورده شده است.

نتایج به دست آمده از بررسی میزان توجه پاسخگویان به هر یک از معیارهای چهارده گانه کیفیت اطلاعات وب نشان داد که بیشتر دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز (۸۵/۸ درصد) به مربوط بودن اطلاعات تحت وب به موضوع مورد جستجوی خود توجه دارند و این معیار از سوی تعداد زیادی از دانشجویان به کار برده می شود. همچنین، دانشجویان به دو معیار دیگر کیفیت اطلاعات از قبیل ارزش افزوده و قابلیت فهم توجه زیادی دارند. در واقع، سه معیار ربط و ارزش افزوده و قابلیت فهم، در مجموع مورد توجه عده زیادی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی است، با آن آشنایی دارند، و در نتیجه به هنگام جستجو در وب به طور عملی آنها را به کار می گیرند.

در واقع، باید گفت که نیاز اطلاعاتی استفاده کننده را به این سمت سوق می دهد که به هنگام جستجوی اطلاعات به ربط آن اطلاعات توجه کند که این امری طبیعی است، چون بهترین و با کیفیت ترین اطلاعات نیز زمانی که به موضوع مورد جستجوی فرد مربوط نباشد و نیاز اطلاعاتی وی را تأمین نکند، بی ارزش خواهد بود. در واقع، این معیار یکی از مهم ترین معیارهایی است که کیفیت اطلاعات را وابسته به استفاده کننده اطلاعات می کند و یکی از دلایلی است که بیشتر پژوهشگران سعی می کنند کیفیت اطلاعات را از منظر استفاده کنندگان آن بررسی کنند و چارچوب هایی را به منظور فهم فرایند درک کیفیت اطلاعات ارائه دهند.

در مورد میزان توجه به شش معیار عینیت، کامل بودن، دامنه، باورپذیری، صحت، و ایجاز باید گفت که تنها ۴۰ تا ۵۰ درصد از کل پاسخگویان به این معیارها به میزان زیاد توجه دارند و آنها را به هنگام جستجو به کار می برند. همچنین، در حدود ۴۰ تا ۵۰ درصد از دانشجویان دو معیار روزآمدی و دسترس پذیری را به طور متوسط مورد توجه قرار می دهند.

در واقع، می توان گفت که این هشت معیار کیفیت اطلاعات از سوی دانشجویان دانشگاه شیراز چندان مورد توجه قرار نمی گیرد یا اینکه دانشجویان به هنگام جستجو چندان حساسیتی نسبت به آنها ندارند. شاید یکی از دلایل آن این باشد که برخلاف سه معیار قبلی که به طور مستقیم به نیاز اطلاعاتی فرد مربوط بودند و می توانستند که در جهت تأمین آن عمل کنند، معیارهای اشاره شده به این امر مربوط می شوند که هدف استفاده کننده از جستجوی اطلاعات چیست. براساس هدف استفاده کننده از جستجوی اطلاعات، میزان اهمیت و توجه به این معیارها نیز متغیر است، به این معنی که هدف فرد از جستجوی اطلاعات میزان حساسیت وی را نسبت به واقعی بودن اطلاعات یا عاری از تعصب بودن اطلاعات (عینیت) تعیین می کند. توجه به این نکته که اطلاعاتی که در اختیار فرد قرار گرفته است با هدف تأثیر گذاری بر عقیده اوست یا نه،

براساس قصد و نیت فرد از جستجوی اطلاعات متفاوت است. همچنین، هر فردی بسته به نوع استفاده‌ای که از اطلاعات می‌کند میزان توجهش به مواردی مانند کامل بودن اطلاعات، عمق یا دامنه اطلاعات، صحیح بودن محتوای اطلاعات، و تمرکز اطلاعات بر یک مطلب خاص (ایجاز) متفاوت است.

البته در مورد معیاری مانند باورپذیری ممکن است موضوع تاحدی متفاوت باشد. چون به‌طور معمول باورپذیر بودن اطلاعات رابطه نزدیکی با میزان دانش استفاده‌کننده، اعتبار اطلاعات، تخصصی بودن اطلاعات، اعتبار و شهرت نویسندگان، و موثق بودن اطلاعات دارد. البته ممکن است فرد براساس پیش‌زمینه فکری یا هدفش از جستجوی اطلاعات، میزان توجه‌اش به باورپذیری اطلاعات متفاوت باشد. به عقیده نایت درک استفاده‌کننده از معیارهایی چون صحت، روزآمدی، مهم بودن، و مفید بودن فقط به نوع اطلاعاتی که جستجو می‌شوند بستگی ندارد، بلکه به این بستگی دارد که چرا به جستجوی اطلاعات پرداخته شده است (Knight 2007). واقعیت این است که دو جستجوگر اطلاعات می‌توانند یک پرسش داشته باشند که معانی متفاوتی را می‌رساند یا اینکه هدف‌های متفاوتی را دنبال می‌کند.

در واقع، این قصد و نیت استفاده‌کننده است که عوامل درونی و روحی را تعیین می‌کند که تحت تأثیر آن استفاده‌کننده در رابطه با کیفیت اطلاعاتی که بازیابی کرده است، قضاوت می‌کند (Lee, Theng, and Goh 2003; Prabha et al. 2004). هر چند که بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه کیفیت اطلاعات در نظام‌های اطلاعاتی سعی دارند اثبات کنند که عوامل درونی و روانی قضاوت، متأثر از ابعادی چون صحت، مفید بودن، روزآمدی، و چیزهایی شبیه به آنهاست (Delone and Mclean 1992; Goodhue 1995; Lee, Theng, and Goh 2003)، اما از نتایج پژوهش حاضر می‌توان فهمید که میزان توجه و کاربرد خود این ابعاد نیز متأثر از نیاز اطلاعاتی و قصد و نیت استفاده‌کننده است.

بیشتر دانشجویان تحصیلات تکمیلی به دو معیار روزآمد بودن و دسترس‌پذیر بودن اطلاعات در حد متوسط توجه می‌کنند. البته این میزان توجه به روزآمد بودن اطلاعات را نمی‌توان ناشی از عدم آشنایی فرد با این معیار یا به کار نبردن آن در فرایند جستجو دانست، بلکه بیشتر می‌تواند به تشخیص جستجوگر از اینکه اطلاعات چه دوره زمانی برای برآوردن نیاز اطلاعاتی‌اش مناسب است، مربوط باشد. از آنجایی که دسترس‌پذیری اطلاعات در این پژوهش براساس عواملی چون آسان و سریع بودن بازیابی اطلاعات، ثبات نشانی مطالب در طول زمان، و پرداخت هزینه‌ای برای دستیابی به اطلاعات تعریف شده است در نتیجه، دانشجویان ممکن

است خیلی کم با مشکل عدم دسترسی به یک مقاله در وب مواجه شده باشند. زیرا در صورتی که در وب مسیری را اشتباه رفته باشند، به راحتی می‌توانند به عقب برگشته و مسیر خود را اصلاح کنند یا در صورت عدم دستیابی به اطلاعات مورد نظر در یک وبسایت به دلیل عدم بازیابی آسان یا پرداخت هزینه، به راحتی می‌توانند در وبسایت‌های دیگر پرسش خود را جستجو کنند. در نتیجه، در هنگام جستجو نیز ممکن است به دسترس پذیر بودن اطلاعات زیاد توجه نداشته باشند.

در حدود ۴۰ تا ۴۵ درصد از دانشجویان تحصیلات تکمیلی به سه معیار امنیت و یکدستی و اعتبار به میزان کم یا متوسط توجه دارند. در واقع، دانشجویان تحصیلات تکمیلی کمتر به این موضوع که حق مؤلف در انتشار مقاله رعایت شده باشد توجه دارند، بلکه آنچه بیش از همه اهمیت دارد مربوط بودن و دسترسی به اطلاعات است. همچنین، افراد توجه اندکی به این امر دارند که اطلاعات دریافت شده از یک وبسایت از یک ساختار مشابه با دیگر اطلاعات موجود در آن برخوردار باشد (یکدستی). اگر چه از لحاظ روانشناختی ممکن است افراد ترجیح دهند اطلاعاتی که دریافت می‌کنند از یک ساختار منظم و مرتب برخوردار باشد، از آنجایی که به معیارهای دیگری چون ربط و کامل بودن و مفید بودن بیشتر اهمیت می‌دهند، ممکن است در دستیابی به اطلاعات مورد نیاز از توجه به این معیار چشم‌پوشی کنند.

در حدود نیمی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز (۴۵/۷ درصد) به اعتبار اطلاعات توجه کمی دارند. البته ۴۵/۶ درصد دیگر نیز به این معیار به طور متوسط توجه می‌کنند. اما، نکته جالب توجه این است که درصد بسیار کمی توجه زیادی به اعتبار اطلاعات دارند. اعتبار اطلاعات یکی از مهم‌ترین و تأثیرگذارترین معیارها برای کیفیت اطلاعات است. اعتبار اطلاعات شاخصی است که برای قضاوت در مورد آن باید تجربه‌ای کافی داشت. این معیار را می‌توان براساس عواملی چون تخصص و شهرت نویسنده، آشنایی با آدرس‌های الکترونیکی، توجه به اطلاعاتی در مورد نویسندگان مقالات، و شهرت وبسایت تعیین کرد. همان‌طور که مشخص است هر کدام از این عوامل نیازمند نوعی تجربه و آشنایی و دانش قبلی است که ممکن است افراد فاقد آن باشند. بنابراین، اگر چه ممکن است افراد به طور آرمانی اعتبار اطلاعات را یکی از مهم‌ترین معیارهای کیفیت اطلاعات بدانند، در عمل به دلیل عدم آشنایی با ویژگی‌های اعتبار اطلاعات و عواملی که بر آن صحنه می‌گذارند به اعتبار اطلاعاتی که از وب دریافت می‌کنند، بی‌توجه هستند یا اینکه مهارت کافی را در این امر نداشته باشند. در نتیجه میزان توجه و کاربرد این معیار، کیفیت اطلاعات در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز در حد متوسط و پایین است.

البته با وجود افزایش حجم اطلاعات در وب، در پاره‌ای از زمینه‌های موضوعی اطلاعات زیادی در وب وجود ندارد و محتوای اطلاعاتی آنها در حد استفاده در یک پایان‌نامه تحصیلات تکمیلی به‌ویژه پایان‌نامه دوره دکتری نیست. در چنین مواردی، کاربران به‌هنگام یافتن اطلاعاتی که به نظرشان مناسب می‌آید، بدون در نظر گرفتن همه معیارها از آنها استفاده می‌کنند. همچنین، به دلیل اینکه تعداد نویسندگان تازه‌کار و ناشناخته که آثار آنها در وب منتشر می‌شود بسیار زیاد است، شناخت نویسندگان و اعتبارسنجی آثار آنان بسیار دشوار است.

۲-۸. پرسش دوم: آیا تفاوت معنی‌داری بین میزان توجه به معیارهای چهارده‌گانه کیفیت

اطلاعات وب در رشته‌های مختلف تحصیلی دانشگاه شیراز وجود دارد؟

جدول ۳ نشان می‌دهد که به‌طور کلی، از نظر میزان توجه دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه شیراز به معیارهای چهارده‌گانه کیفیت اطلاعات وب تفاوت معنی‌داری در سطح ۰/۰۰۱ وجود دارد. بر این اساس، اولویت‌بندی معیارها نشان می‌دهد که معیار ربط با میانگین ۴/۴۰ بالاترین میزان توجه و معیار یکدستی با میانگین ۲/۸۸ کمترین میزان توجه را به خود جلب کرده‌اند.

جدول ۳. نتایج تحلیل واریانس طرح تکراری برای سنجش معنی‌داری تفاوت در اولویت‌بندی ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وب

رتبه	نوع معیار	میانگین	انحراف استاندارد	F	df	Sig.
۱	ربط	۴/۴۰	۰/۶۴	۹۸/۴۵	۱۳	۰/۰۰۱
۲	قابلیت فهم	۴/۰۷	۰/۷۴			
۳	ارزش افزوده	۴/۰۱	۰/۸۵			
۴	باورپذیری	۳/۸۵	۰/۶۶			
۵	دامنه	۳/۷۷	۰/۷۴			
۶	عینیت/مبتنی واقعیت	۳/۷۶	۰/۸۲			
۷	کامل بودن	۳/۷۳	۰/۷۶			
۸	صحت	۳/۶۱	۰/۹۰			
۹	روزآمدی	۳/۶۰	۰/۸۱			
۱۰	دسترس پذیری	۳/۵۱	۰/۶۴			
۱۱	ایجاز	۳/۴۶	۰/۹۰			
۱۲	اعتبار	۲/۹۹	۰/۷۰			
۱۳	امنیت	۲/۹۲	۱/۰۲			
۱۴	یکدستی	۲/۸۸	۰/۷۸			

همان‌طور که در جدول ۴ مشخص است، مقایسه رشته‌های گوناگون در معیارهای چهارده گانه کیفیت اطلاعات نشان داد که فقط در چهار معیار باورپذیری، دامنه، امنیت، و قابلیت فهم در رشته‌های مختلف در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی تفاوت معنی‌دار وجود دارد و در بقیه معیارها تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد.

براساس آزمون شفه مشخص شد که در معیار باورپذیری، تفاوت معنی‌دار بین میزان توجه دانشجویان علوم پایه و دانشجویان حقوق و علوم سیاسی؛ در معیار دامنه، تفاوت معنی‌دار بین میزان توجه دانشجویان دانشکده مهندسی و ادبیات و علوم انسانی، و دانشجویان ادبیات و علوم انسانی با حقوق و علوم سیاسی؛ در معیار امنیت، تفاوت معنی‌دار بین میزان توجه دانشجویان دانشکده علوم انسانی و هنر و معماری؛ و در معیار قابلیت، فهم تفاوت معنی‌دار بین میزان توجه دانشجویان علوم پایه با هنر و معماری است و در بقیه رشته‌ها از نظر میزان توجه، تفاوت معنی‌داری وجود ندارد. همچنین، مقایسه میزان توجه دانشجویان تحصیلات تکمیلی رشته‌های گوناگون تحصیلی در همه ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وب نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان رشته‌های مختلف در توجه به همه ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وجود ندارد.

جدول ۴. معنی‌داری تفاوت بین رشته‌های مختلف در میزان توجه به چهار معیار کیفیت اطلاعات وب

معیار	رشته‌های تحصیلی	میانگین میزان توجه	انحراف استاندارد	f	df	Sig.
باورپذیری	مهندسی	۳/۷۸	۰/۶۳	۳/۰۷	۸	۰/۰۰۲
	علوم پایه	۴/۰۴	۰/۵۹			
	علوم انسانی	۳/۹۱	۰/۵۹			
	کشاورزی	۳/۸۸	۰/۶۹			
	علوم تربیتی و روانشناسی	۳/۷۱	۰/۷۰			
	دامپزشکی	۳/۸۵	۰/۷۳			
	حقوق و علوم سیاسی	۳/۲۲	۰/۹۱			
	هنر و معماری	۳/۷۰	۰/۵۴			
	علوم اجتماعی	۴/۰۱	۰/۵۷			
	دامنه	مهندسی	۳/۵۴			
علوم پایه		۳/۹۶	۰/۷۵			
علوم انسانی		۴/۰۹	۰/۶۳			
کشاورزی		۳/۹۱	۰/۷۲			

←

			۰/۸۰	۳/۶۴	علوم تربیتی و روانشناسی	دامنه
			۰/۷۶	۳/۵۰	دامپزشکی	
			۰/۷۶	۳/۱۵	حقوق و علوم سیاسی	
			۰/۵۳	۳/۴۶	هنر و معماری	
			۰/۵۹	۳/۹۳	علوم اجتماعی	
۰/۰۱	۸	۲/۳۹	۰/۹۱	۲/۶۶	مهندسی	امنیت
			۱/۱۷	۲/۶۷	علوم پایه	
			۱/۰۴	۳/۲۹	علوم انسانی	
			۱/۰۵	۳/۱۰	کشاورزی	
			۰/۹۸	۲/۶۶	علوم تربیتی و روانشناسی	
			۰/۵۶	۳/۲۷	دامپزشکی	
			۰/۹۰	۲/۷۳	حقوق و علوم سیاسی	
			۰/۸۴	۲/۵۰	هنر و معماری	
			۰/۹۳	۳/۰۶	علوم اجتماعی	
			۰/۰۳	۸	۲/۰۶	
۱/۶۱	۴/۲۸	علوم پایه				
۱/۷۱	۴/۱۰	علوم انسانی				
۰/۸۶	۴/۰۹	کشاورزی				
۰/۸۳	۴/۱۵	علوم تربیتی و روانشناسی				
۱/۰۵	۴/۰۷	دامپزشکی				
۰/۷۶	۴/۸۴	حقوق و علوم سیاسی				
۰/۸۲	۴/۷۸	هنر و معماری				
۰/۵۵	۴/۲	علوم اجتماعی				

دانشجویان علوم پایه، بیشترین توجه و دانشجویان حقوق و علوم سیاسی، کمترین توجه را به باورپذیر بودن اطلاعات دارند. شاید یکی از دلایل آن به ماهیت و نوع اطلاعاتی که این دو گروه براساس نیاز اطلاعاتی خود جستجو می کنند، مربوط باشد. دانشجویان علوم پایه به دنبال اطلاعاتی راجع به رشته تحصیلی و پژوهشی خود در وب می گردند و این گونه اطلاعات، اطلاعاتی

بر پایه مشاهده و تجربه عملی و براساس قوانین تجربی و فیزیکی هستند. در نتیجه افراد می‌توانند براساس همین قوانین و اصول، میزان باورپذیر بودن اطلاعات را تعیین کنند، یعنی در علوم پایه به محض مشخص شدن روش و فرمول‌ها، داده‌ها و نتایج را می‌توان تا حدودی باور کرد.

برخلاف علوم پایه، ماهیت مطالب و اطلاعات در رشته‌هایی مانند حقوق و علوم سیاسی به گونه‌ای است که امکان کمی وجود دارد تا بتوان با استفاده از شیوه‌هایی میزان باورپذیر بودن آنها را تعیین کرد. زیرا در این گونه رشته‌ها نظرات و استدلال‌های فردی، ذهنیت، تمایلات و مکتب^۱ فرد در پروراندن مطالب و نتیجه‌گیری دخالت دارد. در نتیجه، باورپذیری اطلاعات مخدوش می‌شود.

هر چند در یکی از نتایج رتبه‌بندی معیارها مشخص شد که هر چه میزان مواجه شدن با مشکلات مربوط به یک معیار کیفیت اطلاعات مانند دسترس پذیری کمتر باشد، میزان توجه به آن معیار کمتر است، اما در اینجا اگرچه میزان مواجهه با مشکل باورپذیری اطلاعات در علوم پایه کم است و در حقوق و علوم سیاسی بسیار زیاد است، برعکس میزان توجه به باورپذیری اطلاعات در رشته علوم پایه بیشتر از رشته حقوق و علوم سیاسی است و این امر مسأله‌ای قابل تأمل است.

همچنین، در میزان توجه به معیار دامنه بین دانشجویان دانشکده مهندسی و ادبیات و علوم انسانی و دانشجویان علوم انسانی و حقوق و علوم سیاسی تفاوت معنی‌دار وجود دارد. دانشجویان دانشکده ادبیات و علوم انسانی، بیشترین توجه را به دامنه و عمق اطلاعاتی که از وب دریافت می‌کنند دارند و دانشجویان دانشکده حقوق و علوم سیاسی، کمترین توجه را به دامنه اطلاعات تحت وب دارند.

به نظر نایت، دامنه و عمق به وجود درجه‌ای از جزئیات در اطلاعات مربوط می‌شود (Knight 2007). در واقع، دامنه و ژرفای وابسته است یعنی توجه به وجود جزئیات صحیح به عوامل بافتاری مانند نیاز اطلاعاتی جستجوگر بستگی دارد. در نتیجه، می‌توان گفت که در رشته‌هایی مانند مهندسی و علوم انسانی وجود جزئیات مربوط به موضوع از اهمیت برخوردار است. در رشته‌هایی مانند حقوق و علوم سیاسی ممکن است جزئیات مربوط به یک موضوع زیاد مهم نباشد و فهم و درک کلیت و مفهوم یک مطلب برای جستجوگر کفایت کند، در نتیجه به‌هنگام جستجو نیز توجه اندکی به عمق و دامنه اطلاعات می‌شود.

در میزان توجه به معیار امنیت، بین دانشجویان دانشکده علوم انسانی و هنر و معماری تفاوت معنی‌دار وجود دارد. دانشجویان دانشکده علوم انسانی بیشترین توجه را به امنیت

1. ideology

اطلاعات وب دارند، در حالی دانشجویان هنر و معماری کمترین توجه را به این امر دارند. هر چند به طور کلی کمترین میزان توجه پاسخگویان به این معیار شده است، شاید بتوان گفت که دانشجویان دانشکده علوم انسانی حساسیت بیشتری نسبت به رعایت حق مؤلف و استفاده قانونی از اطلاعات دارند.

همچنین، نتایج به دست آمده نشان داد که در میزان توجه به معیار قابلیت فهم در بین دانشجویان دانشکده علوم پایه و هنر و معماری تفاوت معنی دار وجود دارد. در واقع، دانشجویان دانشکده علوم پایه بیشترین توجه را به قابل فهم بودن اطلاعات تحت وب دارند، در حالی که دانشجویان دانشکده هنر و معماری به این معیار کمترین توجه را دارند. در اینجا نیز این تفاوت را شاید بتوان ناشی از تفاوت در نوع و ماهیت اطلاعاتی که دانشجویان این دو رشته در جستجوی آن هستند، دانست.

۳-۸. پرسش سوم: آیا تفاوت معنی داری بین میزان توجه به معیارهای چهارده گانه کیفیت

اطلاعات وب در سطوح تحصیلی کارشناسی ارشد و دکترای دانشگاه شیراز وجود دارد؟ مقایسه سطوح تحصیلی مختلف کارشناسی ارشد و دکتری در میزان توجه به معیارهای چهارده گانه نشان داد که فقط در چهار معیار اعتبار، روزآمدی، کامل بودن، و باورپذیری در بین این دانشجویان تفاوت معنی دار وجود دارد و در بقیه معیارها تفاوت معنی دار مشاهده نشد. دانشجویان دوره دکتری بیشتر از دانشجویان دوره کارشناسی ارشد به این چهار معیار توجه می کنند و به هنگام جستجو در وب به کار می گیرند. جدول ۵ تفاوت معنی دار سطوح تحصیلی مختلف را در این چهار معیار نشان می دهد.

جدول ۵. معنی داری تفاوت چهار معیار کیفیت اطلاعات وب در بین دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری

معیار	سطوح تحصیلی	N	میانگین	انحراف استاندارد	t	df	Sig.
اعتبار	ارشد	۲۷۸	۲/۹۵	۰/۶۸	۲/۴۵	۳۴۴	۰/۰۱
	دکتری	۶۸	۳/۱۸	۰/۷۳			
روزآمدی	ارشد	۲۷۷	۳/۵۵	۰/۸۰	۲/۳۴	۳۴۳	۰/۰۲
	دکتری	۶۸	۳/۸۱	۰/۷۹			
کامل بودن	ارشد	۲۷۸	۳/۶۹	۰/۷۶	۲/۱۴	۳۴۳	۰/۰۳
	دکتری	۶۷	۳/۹۱	۰/۷۱			
باورپذیری	ارشد	۲۷۸	۳/۸۱	۰/۶۶	۲/۰۴	۳۴۴	۰/۰۴
	دکتری	۶۸	۴/۰۱	۰/۶۵			

همچنین، مقایسه میزان توجه دانشجویان سطوح تحصیلی مختلف کارشناسی ارشد و دکترای دانشگاه شیراز در همه ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وب نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین میزان توجه دانشجویان سطوح تحصیلی مختلف در همه ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وب وجود ندارد.

به نظر نایت، از آنجا که معیارهایی چون اعتبار و باورپذیری جزء ذاتی کیفیت اطلاعات هستند، در نتیجه اهمیت این معیارها نیز فرهنگی و اجتماعی است (Knight 2007). یعنی تفاوت‌های فردی در درک کیفیت اطلاعات، به‌جای عوامل بیولوژیکی مانند سن و جنسیت یا تفاوت‌های شناختی به‌وسیله عوامل فرهنگی و اجتماعی مانند رشته دانشگاهی و نقش یا وظیفه دانشگاهی یا سطوح تحصیلی تعیین می‌شوند.

از این امر می‌توان نتیجه گرفت که نقش فرد و وظیفه‌ای که براساس سطوح تحصیلی بر فرد حاکم است باعث شده است تا دانشجویان دوره دکتری توجه بیشتری به این چهار معیار کیفیت اطلاعات داشته باشند و در جستجوهای خود در وب به‌کار ببرند. در واقع، از آنجا که لازم است دانشجویان دوره دکتری موضوعی جدید را برای رساله خود انتخاب کنند و همچنین، تحولات نظری جدید را نشان دهند و مطالب مورد استفاده در رساله باید به زمان حال نزدیک باشد، در نتیجه به معیارهایی چون روزآمدی زیاد توجه می‌کنند. ماهیت پایان‌نامه‌ها در دوره دکتری به‌صورتی است که باید دیدگاه‌های نویسندگان مطرح را دربرداشته باشد، به آنها نزدیک باشد و بر آنها تمرکز کرده باشد. همچنین، اعتبار رساله برپایه منابعی است که در آن استفاده شده است، بنابراین به دو معیار اعتبار و باورپذیری توجه زیادی می‌کنند.

۸-۴. پرسش چهارم: آیا تفاوت معنی‌داری در میزان توجه به معیارهای چهارده‌گانه کیفیت

اطلاعات وب بین دانشجویان زن و مرد دانشگاه شیراز وجود دارد؟

مقایسه جنسیت با میزان توجه به معیارهای چهارده‌گانه کیفیت اطلاعات نشان داد که فقط در هفت معیار دسترس‌پذیری، عینیت/مبتنی بر واقعیت بودن، کامل بودن، باورپذیری، دامنه، امنیت، و قابلیت فهم در بین این دانشجویان تفاوت معنی‌دار وجود دارد و در بقیه معیارها تفاوت معنی‌دار مشاهده نشد. جدول ۶ تفاوت معنی‌دار جنسیت را در این هفت معیار نشان می‌دهد.

جدول ۶. معنی داری تفاوت هفت معیار کیفیت اطلاعات وب با جنسیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی

Sig.	df	t	انحراف استاندارد	میانگین	N	جنسیت	معیار
۰/۰۰۱	۳۴۳	۳/۵۰	۰/۶۶	۳/۶۴	۱۵۷	زن	دسترس پذیری
			۰/۶۲	۳/۳۹	۱۸۸	مرد	
۰/۰۴	۳۴۳	۱/۹۸	۰/۸۲	۳/۸۷	۱۵۷	زن	عینیت
			۰/۸۰	۳/۶۹	۱۸۸	مرد	
۰/۰۲	۳۴۳	۲/۲۷	۰/۷۳	۳/۸۴	۱۵۷	زن	کامل بودن
			۰/۷۷	۳/۶۵	۱۸۸	مرد	
۰/۰۲	۳۴۴	۲/۲۵	۰/۶۴	۳/۹۴	۱۵۷	زن	باورپذیری
			۰/۶۷	۳/۷۸	۱۸۹	مرد	
۰/۰۰۱	۳۴۲	۳/۴۶	۰/۷۴	۳/۹۲	۱۵۷	زن	دامنه
			۰/۷۳	۳/۶۴	۱۸۷	مرد	
۰/۰۰۱	۳۳۹	۴/۶۲	۱/۰۴	۳/۱۹	۱۵۴	زن	امنیت
			۰/۹۵	۲/۹۶	۱۸۷	مرد	
۰/۰۰۵	۳۴۳	۲/۸۱	۰/۷۶	۴/۱۹	۱۵۷	زن	قابلیت فهم
			۰/۷۰	۳/۹۷	۱۸۸	مرد	

همچنین، مقایسه میزان توجه دانشجویان زن و مرد دانشگاه شیراز در همه ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وب نشان داد که تفاوت معنی داری بین میزان توجه دانشجویان زن و مرد در همه ۱۴ معیار کیفیت اطلاعات وجود ندارد.

در میزان توجه به هفت معیار دسترس پذیری، عینیت، کامل بودن، باورپذیری، دامنه، امنیت، و قابلیت فهم بین دانشجویان زن و مرد تفاوت معنی دار وجود دارد. به طور کلی، در همه این هفت معیار، زنان بیشتر از مردان به هر یک از این معیارها توجه داشته‌اند و در نتیجه آنها را در جستجوهای خود به کار برده‌اند.

شاید یکی از دلایل آن مربوط به تفاوت در ویژگی‌های شخصیتی زنان و مردان باشد، زیرا از نظر اخلاقی زنان بیشتر جزءنگر هستند و به طور کلی، به جزئیات مسائل بیشتر توجه می‌کنند و مردان بیشتر کل‌نگر هستند. یک روش تفکر کل‌نگر، به طور معمول به کلیات یک مسأله توجه می‌کند و در جستجوی این است که سطوحی از تجارب و معانی مختلف را با هم ادغام کند، به جای اینکه موضوعات و مسائل بشری را با جزئیات تعریف کند. بنابراین، علت تفاوت در

میزان توجه به این هفت معیار را می توان به جنسیت پاسخگویان مربوط دانست. نتایج پژوهش وی نتایج پژوهش حاضر را تأیید می کند. وی دریافت که جنسیت یک عامل بافتاری در زندگی دانشجویان دوره دکتری است که شیوه رفتار آنها را در مسائل و مشکلات دانشگاهی و علمی تعیین می کند (Wei 2001). همچنین، نتایج پژوهش حاضر با پژوهش مونوسامی و اسماعیل همسوست. آنان دریافتند که جنسیت بر روی الگوی استفاده از اینترنت تأثیر می گذارد (Munusamy and Ismail 2009). البته برخلاف نتایج این پژوهش نایت معیار باورپذیری را وابسته به جنسیت نمی داند (Knight 2007).

۹. نتیجه گیری

نتایج به دست آمده نشان داد که پاسخگویان پژوهش حاضر به هنگام جستجوی اطلاعات در وب به ربط اطلاعات جستجو شده به موضوع مورد نظرشان بیشترین توجه را می کنند. هر چند که به نظر عده ای از پژوهشگران ربط در درک کیفیت اطلاعات تأثیر زیادی ندارد، مهم ترین معیاری است که به هنگام جستجوی اطلاعات به کار برده می شود. این امر به این دلیل است که به طور کلی، میزان توجه به همه معیارهای کیفیت اطلاعات و کاربرد آنها به هنگام جستجو به نیازهای اطلاعاتی و میزان مهارت و دانش جستجوگر، هدف وی از جستجوی اطلاعات و میزان رواداری جستجوگر در رابطه با یک معیار خاص بستگی دارد.

هر چند که در بعضی از معیارها تفاوت های معنی داری بین سطوح تحصیلی مختلف، رشته تحصیلی، و جنسیت دانشجویان در میزان توجه و کاربرد معیارهای کیفیت اطلاعات مشاهده شد، به طور کلی میزان توجه به همه معیارها به سطح تحصیلی و رشته و جنسیت بستگی ندارد. البته می توان وجود تفاوت در بعضی از معیارها را در بین دانشجویان کارشناسی ارشد و دکتری به علت سطوح تحصیلی و وظایف تحصیلی و علمی پاسخگویان دانست.

۱۰. منابع

- رضایی، شیوا. ۱۳۸۵. ارزیابی مقالات رایگان موجود در شبکه وب از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه شیراز.
- عصاره، فریده. ۱۳۸۱. معیارهای ارزیابی منابع اینترنتی. فصلنامه کتاب ۱۳ (۱): ۶۲-۷۳.
- عبدللهی، مریم. ۱۳۸۳. رهنمودهایی برای ارزیابی منابع اینترنتی.
- <http://www.agrisis.org/entesharat/evaluationinternet.html> (دسترسی در ۱۳۸۶/۰۸/۲۳).

Alexander, J. E., and M. A. Tate. 1999. Web wisdom: How to Evaluate and Create Information Quality on the Web. Mahwah, NJ: Erlbaum.

- Beck, S. 1997. Evaluation criteria: the good, the bad & the ugly; or why it's good idea. <http://lib.nmsu.edu/instruction/evalcrit.html> (accessed 10 Octo. 2009)
- Burgess, M. S. E., W. A. Gray, and N. J. Fiddian. 2004. Quality measure and the information consumer. In Proceeding of 9th International Conference on Information Quality (ICIQ-04), Cambridge, MA, USA, 373-388. <http://mitiq.mit.edu/ICIQ/Documents/IQ%20Conference%202004/Papers/QualityMeasuresandtheInformationConsumer.pdf> (accessed 25 June 2012).
- Delone, W. H., and E. R. McLean. 1992. Information systems success: the quest for the dependent variable. *Information Systems Research* 3 (1): 60-95.
- Eppler, M., and P. Muenzenmayer. 2002. Measuring information quality in the web context: a survey of state-of-the-art instruments and an application methodology. In Proceeding of 7th International Conference on Information Quality, 187-196. <http://mitiq.mit.edu/ICIQ/Documents/IQ%20Conference%202002/Papers/MeasureInfoQualityinTheWebContext.pdf> (accessed 25 June 2012).
- Goodhue, D. L. 1995. Understanding user evaluations of information systems. *Management science* 41 (12): 1827-1844.
- Harris, R. 1997. Evaluating internet research sources, virtual salt. <http://www.virtualsalt.com/evalu8it.html> (accessed 1 Nov. 2008).
- Kahn, B. K., D. M. Strong, and R. Y. Wang. 2002. Information quality benchmarks: product and service performance. *Communications of the ACM* 45 (4): 184-192.
- Katerattanakul, G., and K. Ziau. 1999. Measuring information quality of web sites: development of an instrument. In Proceeding of the 20th International Conference on Information Systems (ICIS'99), Charlotte, North Carolina. United State, p.279-285. <http://dl.acm.org/citation.cfm?id=352951> (accessed 25 June 2012).
- Klein, B. D. 2002. When do users detect information quality problems on the World Wide Web? In 8th Americas Conference on Information Systems, 1101-1103. <http://sighci.org/amcis02/RIP/Klein.pdf> (accessed 25 June 2012).
- Knight, S. A. 2007. User perceptions of information quality on world wide web information retrieval behavior. Doctoral Dissertation, School of MIS Edith Cowam University. http://mitiq.mit.edu/ICIQ/awards/documents/Ballou-Pazer/2008PhD_Knight.pdf (accessed 25 June 2012).
- Lee, S.-S., Y.-L. Theng, and D. H.-L. Goh. 2003. Creativity in digital libraries and information retrieval environments. In T.M.T. Sembok et al. (Eds.) ICADL, p.398-410. In 16th international conference on Asian Digital Libraries, ICADL 2003, Kuala Lumpur, Malaysia. T.M.T. Sembok et al. (eds.), 398-410. Berlin: Springer- verlag
- Leung, H. K. N. 2001. Quality metrics for intranet applications. *Information & Management* 38 (3): 137-152.
- Lindland, F. I., G. Sindre, and A. Solvbery. 1999. Understanding quality in conceptual modeling. *IEEE Software* 11 (2): 42-44.
- Liu, L., and L. Chi. 2002. Evolutional data quality: a theory-specific view. In Proceeding of 7th International Conference on Information Quality, (MIT IQ Conference), 292-304. <http://mitiq.mit.edu/ICIQ/Documents/IQ%20Conference%202002/Papers/EvolutionalDataQualityAThorySpecificView.pdf> (accessed 25 June 2012).
- Metzger, M. J., A. J. Flanagin, and L. Zwarun. 2003. College student web use, perceptions of information credibility and verification behavior. *Computers & Education* 41 (3): 271-290.
- Munusamy, K., and M. Ismail. 2009. Influence of gender role on internet usage pattern at home among academicians. *The Journal Of International Social Research* (2): 12-23. http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt2/sayi9pdf/munusamy_ismail.pdf (accessed 25 June 2012).
- Naumann, F., and C. Rolker. 2000. Assessment methods for information quality criteria. In Proceeding of 5th International Conference on Information Quality. 148-162. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.38.6523&rep=rep1&type=pdf> (accessed 25 June 2012).

- Prabha, C., L. S. Connaway, L. Olszewski, and L. R. Jenkins. 2004. What is enough? satisficing information needs. *Journal of Documentation* 63 (1): 74-89.
- Shankner, G., and S. Watts. 2003. A relevant believable approach for data quality assessment. In *Proceeding of 8th International Conference on Information Quality*, 178-189. <http://mitiq.mit.edu/ICIQ/Documents/IQ%20Conference%202003/Papers/ARElevantBelievableApproachForDQAssessment.pdf> (accessed 25 June 2012).
- Song, J., and F. M. Zahedi. 2006. Trust in health infomediaries. *Decision Support Systems* 43 (2): 390-407.
- Strong, D. M., Y. W. Lee, and R. Y. Wang. 1997. Data quality in context. *Communications of the ACM* (40) 5: 103-110.
- Sturges, P., and A. Griffin. 2003. The Archaeologist undeceived: Selecting quality archaeological information from the Internet. *Informing Science Journal* 6: 221-232. <http://www.inform.nu/Articles/Vol6/v6p221-232.pdf> (accessed 25 June 2012).
- Stvilia, B., M. B. Twidale, L. C. Smith, and L. Gsdrt. 2005. Assessing information quality of a community-based encyclopedia. In *Proceeding of 10th International Conference on Information Quality*, 11 (5). <http://mailer.fsu.edu/~bstvilia/papers/quantWiki.pdf> (accessed 25 June 2012).
- Tambros, A., I. Ruthvent, and J. M. Jose. 2003. Searcher's criteria for assessing web pages. In *Proceeding of the 26th annual International ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval*. Toronto, Canada, 385-386. New York : ACM (Association for Computing Machinery).
- Tayi, G. K., and D. P. Ballou. 1998. Examining data quality. *Communications of the ACM* 41 (2): 54-57.
- Wange, R. Y., and D. M. Strong. 1996. Beyond accuracy: what data quality means to data consumers. *Journal of Management Information Systems* 12 (4): 5-34.
- Wei, C. 2001. How male and female doctoral students experience their doctoral programs similarity and differently. *American Educational Research Association Conference* (Seattle, WA), 1-27. <http://eric.ed.gov/PDFS/ED453725.pdf> (accessed 25 June 2012).
- Zuh, X., and S. Gauch. 2000. Incorporating quality metrics in centralized/distributed information retrieval on the World Wide Web. In *Proceeding of the 23th ACM SIGIR Conference on Research and Development in Information Retrieval*, Athens, Greece, 288-295. New York : ACM (Association for Computing Machinery).

A Survey of Acquaintance and Application of Web Information Quality Criteria: A Case Study of Post-Graduate Students in Shiraz University

Zahir Hayati¹

Associate Professor of Library and Information Science, Shiraz University

Leila Dehghan*

Master Student in Library and Information Science, Shiraz University

Iranian Journal of
**Information
Processing &
Management**

Abstract: Web is developing very fast. It is a resource to publish electronic information. There is no standard on the web so it is important that we identify information quality on the web. To this aim, this survey first identified fourteen web information quality criteria and then a questionnaire based on these criteria was used to investigate the amount of attention to and application of web information quality criteria among post-graduate students of Shiraz University while searching for information in the web. Data was analyzed using inferential statistics such as repeated measures. The results indicated that the amount of attention to the web information quality criteria differed for each of the criteria on the basis of the user's information needs, knowledge and experiences, their aims of searching for information and the amount of their tolerance for biased information. In general, no significant differences were found on the amount of attention to information quality criteria among different disciplines, MA and PhD levels and the sex of graduates in Shiraz University.

Keywords: information quality, web information quality, web information quality criteria, web information validity, web information quality identification

Iranian Research Institute Iranian
For Science and Technology
ISSN 2251-8223
eISSN 2251-8231
Indexed in LISA, SCOPUS & ISC
Vol.27 | No.4 | pp: 1011-1031
summer 2012

1. zhayati@rose.shirazu.ac.ir

*Corresponding author: dehghan.leila@gmail.com